

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

L. 3.

V Četertik 18. Prosenca.

1849.

Kratki premislili

iz s. evangelija za tretjo nedeljo po razglášenji Gospodovim. (Mat. 8, 1—13.)

Potem, ko je Jezus na gori dalj časa učil, in svojim poslušavcam nebeske nauke oznanoval, je hotel to, kar je z besedo učil, z djanjem poterditi, in svoje nauke s čudeži podpreti. — Ko je Jezus z gore prišel, je prišla velika množica za njim, in gobov mož je pristopil in pri nebeškim učeniku pomoči v svoji veliki nadlogi iskal. Gotovo je Jezus tega bolnika serce s svojo vsigamogočno milostjo pripravil, de je bil vredin uslišan biti, in de je Zveličarju prilóžnost dal svoje nauke z velikim čudežem poterditi.

Kako lepa, posebnih naukov polna je bila prošnja tega bolnika: „Gospod, če hočeš, me zamoreš očistiti“. S to prošnjo je na znanje dal, de veruje v Jezusa, kakor v Boga, de popolnoma zaupa v njegovo moč, in de se popolnoma podverže v njegovo sveto voljo.

Gobovi mož si Jezusa ni mislil kakor zgol človeka, zakaj, kakor pravi sveti evangeli, on se je vergel pred njim na svoje kolena, in na svoj obraz. To je bilo unajno znamenje njegoviga notrajniga čiščenja, s katerim je Jezusa kakor Boga molil. Tudi njegove besede poterdijo njegove notrajne misli, zakaj on ni rekel: „če ti Boga zame prosiš“, tudi ne: „gospod ozdravi me“, ampak: „če hočeš, me zamoreš očistiti“. Veroval je tedej, de ga Jezus s

svojo voljo zamore ozdraviti; toraj je veroval, de je Jezus tudi Bog.

Te kratke besede bolnikove pa tudi očitno kažejo njegovo terdno in nepremakljivo zaupanje v Jezusa; on namreč ni nič dvomil, ali mu bo Jezus hotel ali mogel pomagati, temuč terdno je bil prepričan, de mu bo pomagano, zato ni prosil zdravja, temuč v živim zaupanji, kakor de bi bil že dosegel, kar je želel, je le rekel: „Gospod, če hočeš, me ozdraviš“.

Pa vender popolnoma se je vdal tudi v voljo Jezusovo. Veroval je, de mu Jezus zamore pomagati, pa tudi terdno upal je to od njega; pa vender je svoje ozdravljenje tako rekoč v Jezusove roke zročil, de je s tem svojo ponižnost, svojo nevrednost na znanje dal, prepričan tudi od imenitne resnice, de to, kar človek želi, pred Bogom ni vselej dobro, in človeku ne vselej v pravo srečo in zveličanje; zato je rekel: „Gospod, če hočeš“, to je: „Gospod, če ti previdiš, de je zame dobro, me ozdravi, če bi pa zdravje telesa moji duši utegnulo škodvati, sim pripravljen nadlogo, ki mi jo je Bog naložil, do smerti voljno nositi“.

O lep zgled za vse kristjane, kateri v svojih nadlogah in potrebah pri Jezusu pomoči iščejo! Naj pridejo predenj z živo in ponižno vero, z nepremakljivim zaupanjem, kakor govori s. apostel Jakob: „Kdor dvomi, je enak morskemu valovu, kteriga veter žene in semtertje meče. Tak človek naj nikar ne misli, de bo od Gospoda kaj prejel“. Kteri

pri Bogu pomoči išejo, in želé nadlog rešeni biti, naj se popolnoma v njegovo sveto voljo zročé, in naj njemu pripusté zaželjeno pomoč, katero jim bo dodelil ali pa odrekel po svoji modrosti; zakaj on nar bolj ve kaj je njemu v čast in njegovim stvarém v zveličanje, in gotovo je, kar uči sveti Pavl, de tistim, kateri Boga ljubijo, vse reči, toraj tudi nadloge in terpljenje, v dobro, to je v zveličanje zadenejo.

Jezus je pa pri tem bolniku tudi pokazal, de taka popolnoma prošnja, ktera je s terdno vero, z nepremakljivim zaupanjem in z ponižno vdajo v sveto voljo božjo storjena, pred Bogam ne more zaveržena biti: on je prečudno ozdravil nesrečniga s svojo vsigamogočno besedo: „Hočem, bodi čist“.

Jezus se je pa vender, preden je svojo vsigamogočno besedo izgovoril, goboviga dotaknil. Zveličar je bil v celim starim testamentu prvi, kateri se je goboviga človeka dotaknil, kar je bilo v postavi hudo prepovedano. Jezus je hotel s tem pokazati, de je on nad postavo, de je on Gospod postave, de za njega, ki je vir vse čistosti ni nič nečistiga, temuè de mora vse nečisto, čigar se on s svojo neskončno milostjo dotakne, čisto postati.

Gobovi človek je po nauku več cerkvenih učnikov podoba celiga človeškiga rodu, kteriga je Zveličar njegovih gob, to je njegovih grehov, očistit z nebes na zemljo prišel. Tudi vsak grešnik posebej je v tem gobovim človeku upodobljen. Jezus je naš zdravnik, pri katerim moramo zdravje v boleznih svoje duše iskati. On nas očisti s svojo vsigamogočno gnado, vender pa hoče, de se duhovnam skažemo. Mi moramo svojo bolezen duhovnim razodeti, se pred njimi svojih grehov izpovedati, in oni nas odvežejo z oblastjo, katero jim je Jezus sam dodelil, in nas očistijo vse hudobe naših grehov.

De se je Jezus goboviga s svojo roko dotaknil, je bilo znamenje njegove vsigamogočne gnade, s katero je hotel bolnika ne le očistiti, temuè tudi čistiga ohraniti. O kako veliko moè ima paè res Jezusovo sveto meso! Ali ne bomo tudi mi očišeni in vse nečistobe obvarovani, če se nas Jezus sam dotakne s svojim svetim telesam, kadar v presvetim Zakramentu njegovo sveto rešnje Telo v svoje usta in v svoje serce prejmemo?

Reci tedej, o Jezus, ti vsigamogočni zdravnik naših od grehov omadežanih duš, reci vsigamogočno besedo: „Hočem, bodi čist“.

Potočnik.

Lepo djanje ino nehanje sedajučiga papeža Pija IX.

(Konec.)

Eniga dne dobé papež Pij IX. pismo, ga odpečatijo in berejo milo prošnjo eniga otroka, kateri

je imel revno, staro in belehno mater in je veliko pomankanje terpel. V svoji potrebi k papežu zaupanje vzeme, jim piše in jih lepo prosi za 37 paolov *), de bi si zanje nar potrebnišiga ziveža nakupil, ter perstavi, de bo drugi dan po nje prišel. Ino res otrok pride, ustmeno svojo prošnjo ponovi in papež mu en zlat podelijo. „O svet oče“, pravi otrok, „to je le sedemnajst paolov in jaz jih sedem in trideset potrebujem“. — Papež iz svoje denarnice vzamejo en drug zlat in ga otroku podajo; ino ta močno ginjen poklekne, se zahvali ter reče: „Zdaj so pa trije paoli preveč in nimam ničesar vun dati“. Papež se mu posmeja rekoč, naj le vse obderži; in ko odide, svojiga strežeta za njim pošljejo gledat, ali bo res vse to kupil, kar je rekel: kar se je tudi zgodilo. Na to so se papež še bolj vneli za njega, ga pred se pokličejo, pohvalijo in mu obljubijo, de hočejo zanj posebno skerb imeti in kam učit ga dati. Oh svet oče! otroče odgovori zlo žalostno, svoje matere ne morem zapustiti, ker nimajo razun mene nobeniga, de bi jim kaj postregel. „No“, so rekli papež, „ker sta oba ubožna, ti in tvoja mati, bom pa za obedva skerbel“.

Kako pravični so Pij IX., naj prihodne zgodbe povejo. — Neki vradnik ministerstva je že dvajset let na viši službo čakal in večkrat prosil za njo, pa vselej je bil odpravljen z tem izgovoram, de nima potrebne znanosti za tako visoko službo. Ves otožin gre k papežu in se pohlevno potoži zoper to njemu storjeno krivico. Papež ga milostljivo poslušajo, vse njegove razmere izprašajo in mu rečejo, naj se ročno usede, pero ino papir vzeme in odgovor da na to kar ga vprašali bodo. Ino ko se je ob kratkim prav dobro odrezal, so berž poslali po kardinala, kateri je bil te krivde gnusen in mu velijo: „Eminencija! en vradnik, kader se na take tako težke reči tako dobro zastopi, je dosti razumen za to službo, katero mu oni vedno odtegujejo. V dveh dneh se mu stori, kar mu gre, in se nadjam, de v prihodno se ne bo več kaj takiga primerilo“. —

Drugikrat grejo papež v svoj vert sprehajati se, in nasprot jim pride vojak, hleb kruha v rokah deržaje in ga da polkovniku, ki je papeža spremljal, de bi ga pogledal, kako je slab in komej za vžiti. Papež hleb v roke vzamejo, se prepričajo, de v resnici je slab, pustijo še več hlebov prnesti in spoznajo, de njih prostim vojakam se huda krivica godi. Peka, kader je po pogodbi za vojaštvo kruh pekel, oestro primejo in na njegove iztroške dajo drug kruh izpeči: polkovniku pa so naročili, de naj gleda, de vojak zato kaj kregan ne bo.

*) En paolo je poltrinaest krajcarjev našiga denarja.

Po tim popisu se vidi, kako dobriga, usmiljeniga in ljudoljubniga serca in kako bistroumne glave so sedajnji papež Pij IX. Pač hudobni in gerdi so, ki nad njimi svoje jezike brusijo in nar gerši laži zoper njih poštenje med ljudi zasevajo, jim mnoge zaničljive primke dajajo, priprosto ljudstvo sleparijo in v zmote pripraviti želijo. „Ne sodite na oči, ampak sodite pravično sodbo“. Joan. 7, 24.

Oglas

škofov Primorsko-Krajske cerkvene okrajne v Ilirskim kraljestvu pri Avstrijskim ustavnim državnim zboru v Kromerizi.

Poslovenil J. Vole.

Visoki državni zbor!

(Dalje.)

I. Katolska cerkev, h kateri se presvetla cesarska hiša in veliko veči število Avstrijskih državljanov spozná, vender v resnici zasluži, de bi škofje te ne še le od večere obstoječe cerkve po postavi pravico imeli, v zavarovanje njenih neoddatljivih pravic po mnogih cerkvenih okrajnih ali po škofjih Avstrijske države lastne cerkvene zavetnike za državni zbor zvoliti in tje poslati, in ker je več tacih cerkvenih reči, ki se brez poglavarja cerkve preurediti ne morejo in ne smejo, toraj se kaže očitna potreba s svetim Stolum (s papežem) terdno in nepremakljivo pogodbo skleniti, po kateri bi se vse cerkvene zunajne reči po novi državni naredbi vravnale, potem bi se katolški duhoven v Avstrii mnogih zadreg znebil, v ktere je dosihmal od strani deželske vladije zadeval; zakaj per taki enostranosti se prepiri med državo in cerkvijo ne dajo odverniti, in vender niso taki prepiri ne cerkvi, ne državi v prid, in od njih bo tisti odgovor dajal, ki jih odverniti ni hotel. — Ali se ne bo mogla katolska cerkev z očitno besedo zavarovati, če bo država per dajanji postav, ki zakone katolčanov zadevajo, enostransko ravnala, če bo neodatljive pravice katolske cerkve, ki pogoje zakramenta zakona stavi in razsodi, če so vse k zakramentu potrebne pogoje dopolnjene, popolnoma spred oči spustila, in če se ne bo hotla per dajanji zakonskih postav s katolsko cerkvijo sediniti, kar bi bilo vender v pokojenje toliko milijonov katolških državljanov, in odvernjenje hudobne razveze zakona pod zazdevo pravice, prav močno vošiti.

II. Poprejšnja postava državne vladije, po kateri so škofje svoje viši pastirske sporočila na duhovšino in verne, predin so jih razposlali, pred deželsko gosposko položiti mogli, je po sploh dani prostosti natiskati in govoriti, že tako vzdignjena; pa tudi spogovori škofov s poglavarjem cerkve v rečeh, ki vero, zadržanstvo in cerkvene šege zadevajo, kateri spogovori so dosihmal po unim kra-

ljevim „Dopade“ tako žalivno uteževani bili, in so se le po dovoljenji deželske oblasti zgoditi smeli, morajo popolnoma prosti dani biti, in škofje v nepremakljivi zvestobi s Kristusovim namestnikom na zemlji terdno in na tanko sklenjeni, ne morejo in ne smejo še dalje terpeti, de bi pred, ko na papeža pišejo, deželsko vladijo pervoljenja prositi mogli, in po tem ko papeževe dopise prejmejo, jih še le po dovoljenji deželske gosposke razglasiti in spolnovati smeli; zakaj oni ne morejo razsodil in naredb poglavarja cerkve v njenih rečeh vtiku deželske oblasti pušati, ker Kristus ni državnemu vladarstvu voditve svoje cerkve zročil, ampak aposteljniam in njih naslednikom, in je svetiga Petra in njegoviga naslednika poglavarja cerkve postavil; toraj bi bilo očitno razdiranje edinosti, ki je nar bistovnejši lastnija katolske cerkve, ako bi njenimu poglavarju nar viksi cerkvena vladarska oblast, in vse tiste pravice povsod zagotovljene ne ostale, brez katerih bi rimsko cerkveno poglavarstvo kot gola senca in prazno imé postalo; pa bi bila tudi gerda nespoštljivost do katolske cerkve, ako bi samo ona povsod tako v berzdi držana bila, med tem ko je vsim drugim mnogoverstnim družbam nar prostejši početev zagotovljena.

III. Učivna služba katolske cerkve je od Boga postavljena. Povelje Izveličarjevo do njegovih aposteljnov: „Pojte po vsim svetu in oznanujte evangeli vsim stvarém“ ne dopusti, de bi se njih nasledniki, škofje od državne oblast smeli dati zadrževati ali omejevati v prostim spolnovanji pridigarske službe, v prostim oznanovanji uka cerkve, v nezadrževavni dovmem njenih prostovoljnih spoznavcov, v podeljenji ali v zadržanji cerkvi zročeni zakramentov, ali družih blažil (žegnov). Shaja se pa tudi sploh že iz zaimena ali zapopadke svobodne ustave, ktera vsim državljanam dodeli popolno prostost v veri, vesti in v službi božji, de je sleherno vtikanje državne oblasti v zgor imenovane zgolj cerkvene reči, h katerim se tudi vredovanje službe božje in družih k nji gredočih opravil, cerkvene šege, andohti itd. perštevajo, clo nedopustljivo, in škofje, ki vse dolečitve in naredbe v cerkvenih rečeh, kakor tudi sploh ohranitev cerkvene vladije popolnoma sebi perlastiti morajo, bi tudi ne mogli dopustiti, de bi kak duhoven, kterimu le samo njegov škof cerkvene opravila naročiti zamore, k tacim od deželskiga vladarstva morde še clo v tacih okolišinah permoran bil, v kterih jih po cerkvenih postavah opravljati ne sme; zatorej bojo škofje cerkvene pravice in njih spolnovanje terdili, de so duhovske in deželske osebe, dokler se v katolški cerkvi znajdejo, v cerkvenih rečeh tudi cerkveni oblasti in sodbi podveržene, in sosebno morajo svojo pravico ter-

diti, hudobne in terdovratne prelomovavce cerkvenih postav z cerkvenimi kazni kaznovati, ter jim posamezne ali pa vse cerkvene dobrote odvzeti, ali pa še clo od cerkvene srenje odločiti, sicer pa nočejo, de bi se duhovni v zgolj posvetnih rečeh razsojevanju in obsodbi deželске gosposke odtegnili.

IV. De bo pa učivna služba katolške cerkve od duhovnov, ki so po svojim poklicu zučeni, prav opravljavana, ne more katolška cerkev duhovskih seminišnic uterpeti. De bojo pa v duhovski stan namenjeni mladenči svojimu svetimu poklicu kdej zares vgradovali, morajo ne le samo po pravi učnosti v svoji sveti veri tako vterjeni biti, de bojo vstani, svoji duhovski oskerbi kdej zročene — krive vere in nevere obvarovati, in slehernimu krivimu nauku z vso močjo se vbran postaviti, ampak se morajo tudi prav posebno v vsih tistih čednostih vterditi, ki morajo biti duhovskimu stanu lastne. Vterjena čednost se pa ne najde brez dolge vaje; zato morajo mladenči, ki se duhovskimu stanu vdati hočejo, dalj časa svetu, njegovim hudim zgledam in prekanjenim zapeljivostim kolikor mogoče odmaknjeni biti, de v bližnji in nemotljivi obhoji z Bogam srečo in blagost čednosti okušajo, in se učé spoznati, de je Bogu popolnoma vdano sercé nar dražji človekov zaklad na zemlji. Le samo tako oserčno in iz lastne skušnje zajeto prepričanje jih zamore vablivosti v greh zavarovati, in k vrednimu perporočanju čednosti vneti. Za tega voljo mora katolška cerkev stanovitno tirjati, de ne le samo duhovske seminišnice v popolni škofovi prostosti — toliko željnikov duhovskiga stanu po lastnim zvoljenji va-nje vzeti, kolikor jih škofija potrebuje, in vse skupej ves čas njih bogoslovskiga poduka v seminišnici odgojiti — obstanejo, ampak tudi de se od strani deržave nikakoršni zaderžki od Tridentinskiga zbora perporočeni napravi škofijskih malih seminišnic nasproti ne stavijo; zakaj kolikor dalji je vaja, toliko veči je čednosti moč, toliko veči poklica krepkost.

De pa viksi voditev teh odgojilšnic za prihodnje duhovne nikomur družimu ne gre, kakor škofu, je po naturi in božji pravici brez dvoma; — ker te duhovske odgojilšnice so naredbe cerkve sosebnost za nje lastne namene, kterih ponaturni in od Boga postavljeni zavetnik je škof. Ta nima samo pravice, ampak je tudi per vesti dolžán, in Bogu zato odgovorljiv, duhovni prid njemu zročene čede oskerbeti, in njemu je naložena skerb, de cerkev tudi zares vredne in poklicokrepke duhovne dobiva, kar se le po prostim zvoljenji za duhovski stan perpravnih mladenčev, in po njih odgojilšni k poklicokrepkim duhovnam zgoditi zamore. V čim pa ta poklicokrepkost obstoji, pa spet le škofam določiti gre, zatorej imajo le oni zapovedati, kako gre v du-

hovski stan namenjene mladenče odgojiti, pa tudi per izvoljenji njih učnikov razločivno besedo govoriti, in ravno zato se morajo očitno zavarovati v tem, de ne bojo nikdar taki predniki v seminišnici ali pa učniki bogoslovstva postavljeni, kterim bi škof učitev in voditev svojih hranancov zročiti pomisljevati mogel. — Sicer se pa mora bližnja zadeva deržavniga prida z imenovanimi duhovšnicami spoznati, tode vtek tih ne more deržavi nikdar nevaren, ampak le podpiravin biti, in cerkev ne more perpustiti, de bi iz verne denarnice, ki je cerkvena in ne deržavna lastnina, plačevane duhovšnice kot deržavne naredbe obveljale, in sicer tako gotovo ne, kakor gotovo deržava in cerkev niste ena in ravno tista naredba.

(Dalje sledi.)

Zgodbe katolške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

Časi pred Kristusam.

Pripravljanje na Odrešenika in njegovo cerkev.

Od začetka svetá 4000 let pred Kristusam do njega rojstva.

6. Pervi stan človekov, greh in obljuba Odrešenika.

Ko je človek prišel iz roke Boga Očeta, vsigamogočniga Stvarnika, se je znašel v stanu pravičnosti in svetosti; njegove dušne moči so bile na viši stopnji, kakor je pozneji najti; tudi je bil z Bogam v lepi in prijazni zvezi per svoji nedolžnosti. To nam pričajo svete pisma: to poterdijo tudi stare zročila vsih narodov, zlasti v pripovedih in pesmih od zlatiga veka. — Pa za človeka je bil kakor za angele v začetku čas skušnje postavljen, in prvi oče človeškiga rodú z Evo svojo ženo ni obstal v božji zapovedi; zapeljivost stare kače Satana, zaverženiga angela, mu je bila v spodtikljej, de je grešil. Zgubljena je bila potem nedolžnost, pravičnost in svetost; zgubljen je bil pozemeljski in nebeški raj; zemlja je bila prekleta, postala je dolina solz; brezín pogube se je odperl, Satanova oblast se je razširila; in duša in telo človekovo je mnogi slabosti in reví zapadlo. In to ni veljalo samo za eniga človeka, ampak za cel človeški rod. Od tega padca človekoviga nam pripovedujejo zopet svete pisma; pa tudi razne vere narodov imajo več ali manj sponina od take nesreče, in modrijani iz srede nevercov so sodili, de mora nekako posebno zadolženje človeške reve krivo biti, zakaj iz rok nature ali stvarnika ni moglo tako priti.

Ali Bog se je na to človeško revo usmiljeno ozerl; on perviga človeka ni kar pokončal, le iz paradíza ga je pahnil v kraj, kjer je zamogel pokoriti se; per njegovih oslabljenih dušnih močeh se

mu je še dalje hotel razodevati; in zlasti mu je dal obljubo **Odrešenika**, kateri bi kači glavo sterl, človeka iz njene oblasti otel, in zopet z **Bogam** spravil. Ta obljuba je bila prvemu človeku storjena, njegovimu rodu dostikrat ponovljena, in je veliki zapopadik svetih bukev stare zaveze. Desiravno je med neverskimi narodi ta obljuba zlo pozabljena bila, se vonder nje sled še najde v sredi domišljenih pripoved. Po obljubi **Odrešenika** je bila neka zaveza med **Bogam** in človekam storjena, ktera se zavoljo nove po prihodu **Odrešenika** narejene stara zaveza imenuje; in s to se je jelo pripravljanje za nov človeški zarod — za cerkev **Mesijevo**.

7. Vera in zgodbe očakor.

Ker se je prihod **Odrešenika** do 4000 let po prvi obljubi odtegnil, v tem času **Bog** človeškiga rodú ni pustil brez razodenja svoje resnice in postave, ne brez ponovljenja svoje obljube. Govoril je z **Adamam** v njegovim bivanji zunej raja, svaril je hudobniga **Kajna**, prijazniga se je skazal **Setu** in **Enohu**. — Ko so se človeški otroci bolj pomnožili, pa tudi v svojim nagnjenji in prizadevanji bolj in bolj spačili, se je **Bog** hotel nad njih hudobijo maševati, in sicer tako, de bi bila ta kazin večno svarió ljudém, in vedin opomin na **Gospoda** vsih rečí, in na nestanovitnost in minljivost svetá. Poslal je vesoljin potop, v katerim je bil le **Noe** s svojo družino ohranjen, ker je bil sam še pravičin znajden. Zgodilo se je to l. 2348 pred **Kristusam**. Spomin na to strašno zgodbo se je tudi obderžal med vsimi narodi v izhodnih in zahodnih krajih, sicer v razni podobi; še divjim **Amerikanam** je bila nekaj znana ostala. — **Bog** je dopustil, de se je svet zopet ponovil, in de se je zemlja zopet iz srede voda pokazala; **Noe** pa s svojimi sinovi, **Semam**, **Kamam** in **Jafetam** po božji previdnosti otet, je postal drugi oče človeškiga rodú. **Noetovi** mlajši so se naglo množili, spačenost greha se je kmalo med njimi kazala, in čudna zmešnjava jezikov ob zidanji **babelonskiga** turna jih je prisilila, se po svetu raziti. **Semovi** mlajši so posedli sprednjo **Azijo** in severno **Afriko**, **Jafetovi** drugi veči del **Azije** in **Evropo**, **Kamovi** nekaj južne **Azije** z otoki v velikim morji in notrejnjo in južno **Afriko**; iz **Azije** je v neznanih časih še **Amerika** svoje stanovavce dobila.

Narodi po zemlji razkropljeni so sicer s saboj nesli svete zročila svojih očetov; vonder nevero, malikovanje in s tem spačeno življenje je kmalo vse človeštvo v last hotlo prevzeti. Tu je **Bog** poklical **Abrahama** iz **Kaldejskiga**, l. 1925 pr. Kr.; peljal ga je v deželo **Kanaansko**, in obljubil mu je, ga v veliko ljudstvo storiti, mu deželo tisto v last dati, in po njem in njegovim zarodu vse narode na zemlji blagosloviti,

ako bo on svojo hišo in svoje otroke učil, poti **Gospodove** se deržati, in pravico izpolnovati. Posebna zaveza je bila med **Bogam** in **Abrahamam** storjena, in obrezovanje **Abrahamoviga** zaroda je imelo njeno znamnje biti. **Abraham** je živel terdniga zaupanja v **Boga** in resničnost njegovih obljub; pred njegovimi očmi je hodil, pobožno in zvesto njegove pota ohranil, in vso svojo srečo in vse svoje upanje nadepolno v božje roke izročil. Tako sta ravnala tudi **Izak** in **Jakob**, **Abrahamova** naslednika, kterima je **Bog** tudi obljube popred storjene ponovil. **Jakob** je šel za svojim sinam **Jožefam** l. 1706 pr. Kr. s celo svojo družino v **Egipt**; na svoji smertni postelji je še pričal svoje zaupanje v prihodnje zveličanje, in svojim sinovam je zraven poslednjih nauk od božjiga **Duha** navdihnjen prerokval, de kraljeva palica od **Judata**, njegoviga četertiga sinu, ne bo odvzeta, dokler ne pride on, kterimu je poslanimu biti. — Po takih potih se je vera v praviga **Boga** in upanje **Odrešenika** per očakih ohranilo.

(Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katolske cerkve.

Spisal **Valentin Sežun**.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

6. Česko ali Pemsko kraljestvo.

Od mest na **Českim** imenujemo tu:

a) **Praga** (**Praha**, **Prag**) v sredi dežele in nje poglavitno mesto je na obeh straneh vode **Moldave** (tudi **Veltava** imenovana), ki je tu čez 170 stopinj široka. Čez njo je velik most, 1790 čevljev dolg, 35' širok in 42' visok, na 16 stebrih iz rezaniga kamna storjen. **Cesar Karl IV.** je bil v l. 1357 ta most perčel, in pod kraljem **Vladislavam II.** v l. 1503 je bil on dokončan. Do 170.000 goldinarjev so znesli njegovi potroški. Po obeh straneh tiga mosta stoji 28 podob (statev) **Svetnikov**, med kterimi je nar imenitniši bronasta podoba sv. **Janeza Nepomučana**, ki je bil 16. Velikotravna 1383 na povelje grozovitniga cesarja **Venceslava I.** iz tiga mosta v vodo veržen. — Okoli vsiga mesta **Praga** je 4 ure hoda, tu prebiva do 128.000 ljudi, kterih bo $\frac{3}{5}$ Čehov in $\frac{2}{5}$ Nemcov. **Judov** je v **Pragi** čez 6000, ki imajo 10 shodnic (sinagog), in že od 11. stoletja v umazanem kraju **Judenstadt**, kjer imajo čez 278 visokih, ne lepih hiš, prebivajo. **Luterani** in **Kalvinci** imajo v **Pragi** 2 tempelna. **Katolskih** cerkvá v **Pragi** je 49, med timi je 21 farnih, kapel je 6, kloštrov 15 in karsarn 12. V l. 1348 je bil cesar **Karl IV.** v **Pragi** vseučeliše postavil, ktero je v l. 1409 do 20.000 študentov štel; tudi današnji dan je **Prasko** vse-

učeliše še sloveče, in ima blizo 3350 študentov, katerim 47 profesorjev in 15 adjunktov nauke deli. Vse mesto ima 4 poglobitve dela: Altstadt, kjer je tudi Judenstadt, Neustadt, Kleinseite, Hradšín, in predmestja Karolinenthal, Višehrad in Smihov. V delu Altstadt je stara cerkev Marije Divice (Theinkirche), ki jo je bil že v 9. stoletju Borcivoj, prvi kersanski vojvod Čehov sozidal. Sedajno podoba so dali ti cerkvi nemški kupci v Pragi v l. 1407. — V stari farni cerkvi sv. Gala je Janez Hus^o) svojo novo vero pridigval. — Cerkev sv. Franciška Serafskiga per križankih z rudečo zvezdo ima lepe malane podobe in visoko kuplo. Farna cerkev sv. Jakopa z krasnim spominkam češkiga kanclerja in Joaniškiga priorja grofa Vratislava Mitroviškiga. V velikim poslopju „Collegium Clementinum“ (od Jezuitov sozidano) so šole za modro- in bogoslovce, 2 cerkvi, latinske šole in vseučeliška knjižnica. — V mestnim delu Neustadt so cerkve: sv. Ignacija lepo sozidana, sv. Štefana, Marije Snežnice, sv. Henrika, sv. Adalberta, sv. Janeza Nepomučana, in prelepa cerkev vnebovzetja Marije Divice in sv. Hieronima. V nekdanjem klostru Jezuitov tu je zdaj vojaška bolnišnica. — V Kleinseite je slavno znamenje v spomin strašne kuge v l. 1713. Med božjimi hišami tu je narlepši cerkev sv. Miklavža, od Jezuitov sozidana. Tudi cerkve sv. Tomaža in Maltežanov ste lepe. — V Hradšínu je c. k. dvorni grad, še večji kakor na Dunaji, v l. 1774 dodelan. On ima 440 sob ali cimrov; tu prebiva zdaj od 2. Grudna 1848 presvitli cesar Ferdinand I. z cesarico Mario-Ano. Tudi cesar Rudolf II. je tu prebival, in njegov zaklad je bil do 27 milijonov vreden. Saksonski kurfirst Janez Jur ga je bil v l. 1632 obropal; 50 voz je bil on napolnil z dragim ropam, in kar je bil popustil, so potlej še Švedje vzeli. Tukaj je stara gotiška in imenitna škofijska cerkev sv. Vida. Že v l. 1344 jo je bil cesar Karl IV. perčel zidati. Na desni strani velikiga altarja v nje je grob sv. Janeza Nepomučana. Na marmorskim stolu (Gestell) je srebern grob (Sarg), ki ga 4 veliki angeli iz srebra derže; zraven njih sedijo 4 manjši angeli z svečniki. V srebernim grobu je drugi iz kristala, in v timu so še le kosti sv. Janeza. Njegov še rudeč jezik se posebej hrani. Nad grobam je drago židano nebo razpeto, kteriga 4 konce od zida doli visijoči 4 sreberni angeli deržijo. 16. dan Velikotravna pride od vsih krajev Českiga veliko romarjev semkej, in 3 dni terpi obhajanje praznika sv. Janeza. Iz med 12 stranskih kapel te slavne cerkve je prav krasna kapela sv. Vencelna (Wacclava) češkiga patrona. Cesar Karl IV. jo je so-

zidal v l. 1347, njene stene so z napol zlahtnimi kamni tako vložene, de je viditi, kakor de bi bile izmalanc. V kapeli sv. Sigismunda, kteriga kosti je bil tudi cesar Karl IV. iz Burgunda v Prago prepeljal, je velik bronast svečnik, kakor pravijo, še iz Salomonoviga tempelna v Jeruzalemu. V turnu ki posebej stoji, in je 314 čevljev visok, visi 7 zvonov, kterih nar težej 227 centov vaga. — Dalje je v tim delu mesta cerkev vnebovzetja M. D. per minihih sv. Norberta (Premonstratenzarjih). Orgle tukaj so zamerkljivosti vredne; one imajo 3 klaviature, 50 registrov in 3177 pišal.

b) Kraljev Gradec (Königgrätz) močna terdnjava pri vtoku vode Adler v Labo, ima 7600 ljudi. Škofijska cerkev in cerkev nekdanjih Jezuitov ste lepe. — c) Kutna Gora (Kuttenberg) je nekdanj, ko so rudarske jame veliko srebra dajale, do 20.000 ljudi imela. Zdaj so te jame, nar globokejši, kamor človek pod zemljo pride, večji del izpraznjene. Blizo 8500 ljudi je še v tim mestu, ktero ima 9 cerkvá, nar lepši med njimi je gotiška sv. Barbare. — d) Budiegovice (Budweis) z 7500 prebivavci, so od l. 1783 škofijski sedež. — e) V Klatovski kresii je mestice Nepomuk z 1440 ljudmi. Tukaj je bil v l. 1323 ali 1330 sv. Janez Nepomučan od pobožnih in že bolj postarnih staršev rojen. Na mestu, kjer je bila hiša njegovih staršev, je zdaj slavna, njemu posvečena cerkev, in v nje njegova iz srebra storjena podoba ali štá-tva. Veliko tavžent ljudi pride 16. Velikotravna sem na božjo pot. — f) V kupčiskim mestu Pilsen (Pilsen), kjer do 9000 ljudi prebiva, ima velika cerkev 30 sežnjev visok turn. — g) V Lokeški kresii (Ellbogen) so slavne toplice Vari (Karlsbad). Že v l. 1370 je bil cesar Karl IV. timu kraju mestne pravice dal. Povesti pravijo, de je bil ta cesar v te, tistikrat še z gostimi gojzdi zarašene kraje na lov (jago) peršel. Pes teče za jelenam, in se opari v vroči vodi, ki je tam iz zemlje vrela, in zavili. Tako so bile te toplice najdene, ktere zdaj 3000—4000 ljudi na leto obiše. — h) Lietomierzice (Leitmeritz) je lepo mesto z 4300 prebivavci. Škofijska cerkev sv. Štepana v l. 1655 sozidana se sme nar lepšim cerkvam na Českim peršteti. Vojvod Spitigneu je bil že v l. 1057 v tim kraji prošitjo z več korarstvi postavil. V l. 1655 je cesar Ferdinand III. škofijo tu napravil, in sedajni škof gospod Augustin Hille so se že per mnogih prilikah prav skerbniga in vnetiga velikiga pastirja pokazali. — i) Knezo-Klariško mesto Toplice z 2200 ljudmi ima prav lepo tehansko cerkev, in zavoljo toplic se po leti do 4000 ljudi iz ptujiga tu snide.

(Dalje sledi.)

^o) Glej dalej spodej.

Janez Tserklas grof Tilly in Gotfrid Henrik grof Pappenheim,
dva slavna katolska generala v 30letni vojski v smertni uri.

V strašni tridesetletni vojski, ki je (1618—1648) Nemško tolikanj razdevala, sta bilaper Katolčanih dva prav slavna generala Tilly in Pappenheim.

Janez Tserklas grof Tilly, rojen v l. 1559 v Belgii, je bil od bavarskiga vojvoda Maksimiljana za velkiga generala katolske armade zoper Luterane izvoljen. Per Beligori (8. Listop. 1620) je nar več on k premaganji Protestantov perpomogel, sploh v 35 bitvah je bil vselej zmagvave, kar ga je 5. Malotravna 1632 v bitvi per reki Leh, kjer ga je bil luterski kralj Švedov Gustav Adolf napadel, kanonska 3funtna kroglja nad desnim kolenom zadela in iz konja vrgla. Nesen je bil v terdnjavo Ingolstadt, kjer je še do 20. Malotravna 1632 živel. Umirajoč je še spoznal, de je vedno čisto kakor divica živel in se nikoli ne upijanal; v podobno križaniga Jezusa je obrnil svoje oči, zdihnil besede: „Na tebe, o Gospod, sim zaupal; za tiga „voljo ne bom vekomaj osramoten, in umerl (v 73. letu svoje starosti).

V ravno ti strašni vojski med katolčani je tudi slovil in umerl general Gotfrid Henrik grof Pappenheim. Rojen l. 1594 ga je bila njegova posebna serčnost in vnema za katolsko vero cesarju Ferdinandu II. prikupila. V bitvi per Beligori že polkovnik (Obrist), je bil l. 1626 pokrotil puntarske Luterane v zgornji Avstrii; se bojeval potlej v mnogih bitvah z krivoverci in našel konc svojiga življenja 17. Listopada 1632. Katolska armada pod Wallensteinam in luterska pod Švedskim kraljem Gustavam Adolfam ste namreč per mestu Lützen na Saksonskim se v boj nastavile. Celih 9 ur so se tolkli (16. Listopada 1632) Katolčani z Luterani, čez 10.000 je ležalo mertvih in ranjenih na obeh straneh. Švedje so zmagali, ako ravno je bil njih kralj Gustav Adolf v ti bitvi ustreljen in ves od konj pomandran. Pappenheim se je obnašal z posebno serčnostjo; Gustava Adolfa dobiti in z njim se bojevati je on želim, kar nameri Švedski stotnik Staelhandske pušo va-nj, — dve kroglje ga zadene v persi. Nesli so ga njegovi iz bojiša, in zdaj on zve, de Gustav Adolf ni več živ. „Povejte Walensteinu“, je on zdaj rekel, „de sim do smerti ranjen, pa vonder rad umerjem, ker je nar hujši sovražnik (t. j. Gustav Adolf) moje (t. j. katolske) vere tudi z mano padel“. — Na svojim životu je imel do 100 zarašenih ran, ki jih je bil v mnogih bojih te vojske dobil. Sežun.

Milostljivi Lavantinski škof Anton Martin od volitve poslancev za državni zbor.

Milostljivi knez in škof Lavantinski v pastirskim listu *) od 15. Grudna 1848 od volitve poslancev takole pišejo: „Nove ustavne pravice, ktere so nam Cesar dali, so nam tudi nove dolžnosti prinesle, ktere imamo Cesarju dopolniti, kterih ni bilo poprej. Perva tih je dolžnost modre in pravične može izvoliti in jih v deželni zbor pošiljati deželi v ha-

sen (prid) ino Cesarju v pomoč, take odbornike poslati, ki pravice dobro vedo pa tudi ljubijo, može pošteniga djanja ino praviga slovesa: take de za vse skerbijo in so pravi očetje svojiga kraja ne razujzdani in zapravljivi. Po njih djanjih jih bote spoznali. Gorje soseskam, ktere nevedne ali pa malopridne odbornike Cesarju pošlejo, nove postave sklepat, ali stare pravice predelat. Taki Cesarja in njih namestnike le motijo, namesti pravice krivico zagovarjajo ino celo cesarstvo v veliko škodo ino nevaršino spravijo. Vsa krivica ino nesreča, ktero taki slabi poslanci napletejo, tudi na vesti volivecov leži, kteri so jih poslali. Ino to ni kaj maliga! Kar taki napak sklenejo, Bog ne peterdi in ne blagoslovi. Vsimu cesarstvu so taki v nesrečo, kar nam Bog po preroku Izaiju 5, 20—priča rekoč: „Gorje vam, ki hudo dobro, dobro pa hudo imenujete, kteri imate luč za temo, temo pa za luč. Za tiga del se je vnel Gospodov serd nad njegovim ljudstvom: svojo roko je Bog nad njega iztegnil ino ga udaril. Gore so se tresle ino merliči so kakor blato po cestah ležali“. Bog nas tiga varji: skerbimo pa tudi mi, de se bojo može po volji božji v deželni zbor pošiljali ino se ptujih grehov ne storimo delezni.

Cerkvene novice.

Minih družtva Jezusoviga, ki so se iz Avstrije v Ameriko preselili, pišejo, kako tamkej z vero stoji. V združenih Amerikanskih deržavah, pravijo, je v verskih in deželskih rečeh neomejena prostost in enakost. Tukej si zna vsak po svoji misli zlati sad svobode tergati, kakorsniga današnje dni toliko goljušivo povzdigujejo. Zatorej je pa tudi vsake podobo ver najti: razun katolčanov so evangelski ali Luterani, episkopski in prezbiterijani (to je Angležki kristjani, kterih eni škofe imajo, drugi ne), unitarci (ki spoznajo eniga Boga, s. Trojico pa tajé) itd. Zraven jih je pa tudi dosti prav nevercov ali ajdov, kteri se sicer poštene ljudi imenujejo, keršeni pa niso. In sicer taki neverci niso le kaki divjaki, kteri so že večidel v nar zadnje strani ugnani, temuč taki, ki se med omikane ljudi štejejo. Pravijo, de je polovica rojenih Amerikancev brez vere. Veliko pa je tudi tje naseljenih Evropejcev v poslednje vso vero zgubilo: zlasti se godi to z Nemci, kteri tam ne najdejo dosti duhovnih svojiga rodu in jezika, drugih tamkejsnih mašnikov pa, ki večidel le angležki jezik govore, ne razumejo. Zatorej pa tudi mašnike, ki nemski jezik govore, s posebnim veseljem sprejemajo: in Jezuiti in Ligorijani, ki so iz Evropejskih dežel pregnani, bodo za to stran v Ameriki velika dobrotá, ker jih je več rojenih Nemcev.

Tirolska dežela je zgol katolska. Pred nekterimi létmi so v neki strani, v Ciljski dolini, marsikteri popred prikriti Luterani jeli zmešnjave napravljati: in katolski veri zvesti Tirolci niso popred nehali, dokler ni bilo po cesarskim povelji unim krivovercam zapovedano, deželo zapustiti, in se drugam podati: poprejšnji Pruški kralj je tem ubežnikam stanovanje na Šlezkim dovolil. Pretečeno leto so se nekteri teh pregnanih Luteranov spet hotli na Tirolsko nazaj vgnjezditi: pa soseske v Ciljski dolini so deželsko poglavarstvo s posebnim poslanstvom prosile, nepriklicanim ptujcam pot iz dežele pokazati, de bi katolčanov v veri ne motili. In tako se jim je tudi storilo. Današnje dni je treba čuti, de se pohujšanje ob času odverne.

*) Poslednič homo celige natisnili.

Luterani in Kalvinci, kateri v Ljubljani in v nje okolici prebivajo, so v spomin noviga vladarstva Njih c. k. veličanstva Franca Jožefa I. v nedeljo 7. Prosenca t. l. v svojim najetim salonu bliz sv. Jakoba v Ljubljani božjo službo imeli, katero je obedvojim g. Gustav Steinaker luteranski pastor iz Tersta opravljal. — V pridigi, ktera se natisnjena dobi, je on med drugim govoril: Str. 12. „Poslanci deržavniga zbora bojo skerbeli, de bojo veliko delo ustave z svojim mladim knezom vred srečno in kmalo dodelali. — Med družimi rečmi bojo od Susca sem še zmiraj na spolnjenje čakajoče želje in upanja avstrijskih Protestantov uslišali, in jih popolnoma enakopravnosti (z katolčani namreč) deležne storili. — Tako bote tudi vi preljubi evangelčani, to je: Luterani in Kalvinci iz in okoli Ljubljane, namen svojiga gorečiga truda dosegli in z lastno božjo hišo, ki jo posesti zamorete, z vpelanjem podružne občine, ki bo pod Teržaško stala, svojo (Luteransko-Kalvinsko) družbo (v Ljubljani namreč) za vselej uterdili“. Denarji, ki se bojo iz prodaje te pridige dobili, so namenjeni v množenje šume, ki jo Luterani in Kalvinci iz Ljubljane vkup spravljajo, debi iz njih lastno cerkev sozidali.

Švajcarsko deželo od Italijanske visoki hribje ločijo, tako de se le čez velike visočine zamore čez priti: za popotnike je zlasti po zimi pot nevarna; marsikteri se v snegu zgube, ali se v prepade in razpoke veliciga ledu vderejo, in smert store. Zatorej so že kdaj posebni dobrotniki na verheh bolj obiskanih prehodov hiše v sprejemanje popotnikov napravili, jih tudi s potrebnimi prihodki previdili. Nar imenitniji taka hiša ali hospic (prenočišče, jerperge) je na gori s. Bernarda 1258 seznanjeviski (to je, kakor postavim je na Krajnski in Koroski meji Veliki stol, Storžec ali Ojstrica visoka.) Na tem hribu so mnih iz reda s. Franciška v sprejemanje in pomoč popotnikom postavljeni. Oni po zimi v velikim snegu gredo iskat zgubljenih popotnih ljudi, s saboj imajo kaj močne pijače in živeža, zvonček v dajanje znamenja, in posebne velike pse, kakoršnih drugej ni najti. Če dobé koga, ga peljejo ali nesejo do hospica, in ga tam oskerbe. Dostikrat v svojim stanovanji tudi zvoné, de bi popotniki vedili za glasam iti. Tudi pse večkrat same pošljejo, zgubljenih iskat, ker so ti psi vajeni na to delo. — in zdaj glejte so radikalni vladarji Valiskiga kantona sklenili, uboge in per vsim tem usmiljene minih preganati, prihodke hospica pa v svojo last vzeti!!

Novi nejevere Ronge je pred nekoliko meseci tudi v Frankobrodu hotel svoje zblode kvasiti. Pa na leco ga niso pustili, torej se je v svoji permsomeni gorečnosti za neko kerčmarsko mizo vstopil, in je tje čez 300 vólarskih poličev pridigval. Pa več jih je vpilo: „Se spraviš doli; ti kelhokradež ti!“ Govore namreč, de se en kelih, njemu zaupan, ne da več viditi. Ker mu je pa cenzura vólarjev svobodó proste besede kratila, je mende vender le — se ve, de zavoljo obilniga vóla — svoje znotranje izustil. — Neki ni močín pivic, zakaj pijača ga premaga; nedavno mu je mende uličin tlak bil vajšnica. Njegov levit Robert Blum se je mende se gersi obnašal. Letá poslednji se pa pred svojo

smertjo — bil namreč na Dunaji ustreljen — s katolsko cerkvijo spravil in sv. zakramente prejel.

Te nemški katoliki, ki jih povsod zasmehujejo, pravijo, de v nemškem Gradcu precej dober misjon imajo. Nemško-gradaške frave in frajlice in frajlce neki nar bolj v to nemško vero (nejevero) rijejo. Sej čuditi se ravno ni, Nemeč, kakor zlo s svojo zvestobo baha, je vender silo omahljiv. Poštenih mnihov ne morejo terpeti, in vender so se bili za nekim pobegnivšim potepenim mnihom Lutram s trumo uderli; rimskih katolikov ne morejo živih viditi, pa ravno en tak — in še zraven tuga velik pijanec in nesnažnež — jih je veliko zmed njih za nos zvodil. Nekterih Nemečov je že sram, drugi so ga zaničevali, in ga zaničujejo. — Tudi iz Gradca ima po ministerjalnim povelji nemško-katolski pridigar izgnan biti.

I s k r e.

Věčnost se bliža, pa ne mislimo!

Glej, kako se ti pred očmi vsak dan na svetu godi. Premišluj osebe, ki v posvetnim duhu zrastejo, se starajo, in ktere le breme let od omotičniga posvetniga veselja zavračuje. Poželjivost le še dalje z njimi živi in z njimi umerje. Zunanje se je spremenilo, torej spodobnost tirja, de se človek nekaj premaguje; v sercu pa tli še zmirej poprejšnja sladnost do svetá, poprejšnja pohlepnost, poprejšnja poželjivost, poprejšnje strastno serce v spremenjenim in obnošenim truplu. Z veseljem kličejo goljufne slasti prvih let nazaj; domišlijo oživi zopet vse, kar sta čas in starost odvzela: zavidljivo se ozirajo na mladost in njene radosti: vse z mladostjo vred delajo, kar se le še kolikej ujema s postarnostjo: iščejo izgovorov, de bi se smeli perložno tih ali tih razveselic deležne storiti, de bi ne bili od svetá zasmehovani: ob kratkim kakor svet od njih beži, tako za njim hitijo, in so nanj bolj lakomni, kakor kdor si bodi na dolg vžitek, ki si ga je storil v železno srajco, ktere ne more sleči. In vender si misli zaslepljeni grešnik, de bo v starih dneih pokoro ložej delal, kakor v krepkih mladih letih, ker hudobija še ni prav ukoreninjena, ako ravno je bolj nadležna, in se ni vsako blago čutilo popolnoma zadušeno. Pa tudi če gledamo na gnado božjo je v vikši starosti spreobrnjenje zmirej težji. Bo li Bog sprejel tako kasno in persiljeno službo, ki mu je nagnusna, njemu, ki hoče radovoljne darove imeti, njemu, ki mu človeka ni potreba, in ki tudi takrat zgoli iz milosti stori, kedar čisto in odkritoserčno službo sprejme! Tu velja, kar prerok Jezajja piše od malikovaveca: „Cedre posekuje, si vzame bukev in hrastov, ki stoje med drevesi germovja, zasadi smrek, ki jih dež zredi; en del zmed njih skuri, in per enim delu meso je, si jed skuha in se naje, se greje in reče: Ej, grem se in vročino čutim! Iz družiga pa si naredi boga podobo, se ji perklanja ter jo moli, k nji zateka in govori: Otmi me, zakaj ti si moj Bog!“ (Iz. 44, 14. 16.) Geramb.

Zijalo

misli, de se mu ves svet čudi, pa se mu le tisti čudi, ki je sam zijalo.